Fra Det Kgl. Biblioteks tekstportal (tekster.kb.dk)

Forfatter: Paludan-Müller, Fr.

Titel: Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, I. Bind

Citation: Paludan-Müller, Fr.: ”Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, I. Bind”, i Paludan-Müller, Fr.: *Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, I. Bind*, udg. af CARL S. PETERSEN , 1909, s. 510. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-paludanm01-shoot-idm140207697287728/facsimile.pdf (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, I. Bind

Det Oehlenschlägerske Partis Opfattelse ses af Hauchs Brev Juli 1834 til Peder Hjort (Hjorts Udvalg af Breve I 234): „Jeg har faaet et Brev fra Oehlenschläger . . . Paa samme Tid skriver han et Par Ord om Amor og Psyche, som forekommer mig saa gode, at jeg her maa afskrive dem: „Biergene i dette Digt ere af Chocoladekager, Sneen er pidsket Flødeskum, Blomsterne malet Sukkerknas". Forresten begynder han Recensionen med de Ord: „Amor og Psyche, det Snavs" o. s. v.", og i et Brev af $^{8}/_{1}$ 1837 skriver Hauch til H. C. Andersen (Breve til H. C. Andersen, Side 196): „Det morer mig for Resten ved denne Lejlighed at tænke paa en Strid, jeg havde med Oberst Guldberg angaaende Dem og Pal.-Müller; Guldberg, der, saa klog og indsigtsfuld han for Resten er, sikkert sætter en overdreven Pris paa Amor og Psyche, paastod, at P.-M. var den, der havde givet størst Prøve paa Genie blandt vore yngre Digtere; jeg paastod derimod, at De var den meest geniale af disse, da P.-M. kun var i Besiddelse af en smuk poetisk Kjole, som han trak paa, naar han traadte frem for Publicum; De derimod besad et ægte poetisk Hjerte" [i dette Brev refererer Hauch forøvrigt Oehlenschlägers Ord saaledes: „Pal.-Müllers Poesier ere Conditorvare, Bjergene ere af Chocoladekager, Floderne ere pidsket Flødeskum, Gletschere og Lavizer ere af *Conditoriis*, og Menneskene ere flint udarbeidede af Sukkerværk"].

Side 86 Linje 1: *Personer*] nogle af Personerne bærer græske, andre latinske Navne; nogle Navne er i deres Form moderniserede.

Zeus (græsk; latin: Juppiter) er den øverste Gud, Himlens Behersker.

Apollo (latin; græsk: Apollon), Solguden, en Søn af Zeus, optræder her (ligesom i P.-M.'s Digt „Dryaden") i sin Egenskab af Sangens og Digtekunstens Gud, men der hentydes (Side 111 Linje 39) til hans Virksomhed som Spaadomsgud. Som Sanggud fremstilles han i Kunsten med Lyren i Haand og en Laurbærkrans om Hovedet; i hans Følge er Gratier og Muser, og ved Gudernes Fester leder han Musernes Kor. (*Musernes Dans til Apollos Spil* fremstillet af Thorvaldsen i Relief fra 1804—16). [Statue af Thorvaldsen fra 1804—05.]

Hermes (græsk; latin: Merkur), en Søn af Zeus, optræder her (ligesom i P.-M.'s Digt „Dryaden") i sin Egenskab af Gudernes Sendebud, og (Side 142 Linje 12—14) omtales, at han er den, der ledsager de afdødes Aander til Dødens Rige. Han fremstilles i Kunsten med en gylden Stav i Haanden og Vinger paa Hælene. [Berømt Statue af Thorvaldsen fra 1818.]

Venus (latin; græsk: Aphrodite [Side 149 Linje 4]) er Skønhedens og Kærlighedens Gudinde. (P.-M. skildrer forskellige Sider af hendes Væsen i sit Digt „Venus".) [Berømt Statue af Thorvaldsen fra 1813—16.]

Pan (græsk), en Søn af Hermes, er Skov- og Hyrdegud; han fremstilles i Kunsten med Horn i Panden, Bukkeskæg, Hale og Bukkefødder. (Han optræder igen i P.-M.'s Digt „Dryaden".)

Zephyr (moderniseret; græsk: Zephyros) er Vestenvinden. (Han optræder igen i P.-M.'s Digt „Tithon".)

Phantasus (latin; græsk: Phantasos) betyder „Fantasi". (Han optræder igen i P.-M.'s Digt „Dryaden".)

Oneiros (græsk) er Drømmenes Gud (Ordet betyder „Drøm").

Museme er Gudinder for Kunst og Videnskab.

Amor (latin; græsk: Eros — begge Ord betyder „Kærlighed, Elskov") er Kærlighedsguden; han fremstilles i græsk Kunst som en Yngling med Bue og Pile, hvormed han vækker Kærlighed tillive i Guders og Menneskers Bryst, paa Ryggen har han Vinger (Thorvaldsen fremstiller ham uden Vinger i Gruppen „Amor og Psyche" fra 1807—09 — ellers er han hos ham en Dreng eller hyppigst et Barn).

Psyche (græsk) betyder „Sjæl".

Aja (græsk), Kora (latin) og Eulimene (græsk) er Nymper (kvindelige Guddomme af lavere Rang: Hav-, Kilde-, Bjerg-, Skov-Nymfer), men kun Eulimene er et Nymfenavn.

Sorg og Længsel, to Genier: Genierne er Aander (gode eller onde), særlig Menneskets Skytsaander.

En Najade er en Kilde- eller Flodnymfe.

Leda og Myris, Psyches Søstre: hos Apulejus har Psyches Søstre ingen Navne; de Navne, P.-M. har givet dem, er græske.

Zephyrer (af Zephyros) betegner milde (Foraars)vinde.

Side 88 Linje 2: ***Nattens Lampe***] ɔ: Maanen (se Anm. til Side 23 Linje 2).

Side 88 Linje 33: ***uden Meen***] ɔ: uden Fejl, uden Lyde (et gammelt nordisk Ord; udenfor Poesi kun = Fortræd, Skade).

Side 89 Linje 6: ***zephyrlette***] ɔ: lette som Vinden.

Side 89 Linje 27: ***Nectar***] er Gudernes Drik, som bevarer dem evig unge og udødelige; deraf overført: en sød, guddommelig Drik.

Side 89 Linje 37: ***Hyrdinden***] sml. Anm. til Side 68 Linje 27.

Side 89 Linje 38: ***Harm***] her i den ældre, paa P.-M.'s Tid som nu kun i Poesi brugelige Betydning: Sorg, Smerte; ligesaa i „Adam Homo"s 1ste Sang: „Om Noget er saa dansk i Aand og Smag, | Saa ret fornøieligt, af Harm ublandet, | Som Julen i en Præstegaard paa Landet"; sml. Baggesen 1814 („Dødens Aftensang"): „Haard som Klippen var min Smerte, | Vild som Bølgen var min Harm"; J. P. Jacobsen 1875 („Det bødes der for —"): „Der rinder Sorg, rinder Harm af Roser røde".

Side 90 Linje 16: ***Et Skiib jeg splintret har paa Gudens Bud***] Molbech bemærker i sin Anmældelse: „Ved denne Scene vil det uden Tvivl falde endeel Læsere ind, at Forretningen, som Zephyr kommer fra, og hvis Udfald han fortæller i en poetisk, rædsom-skiøn Beskrivelse over det synkende Skibs og Mandskabets Undergang, synes lidet passende til de sædvanlige mythologiske Forestillinger om den blomsterkrandsede, med Sommerfuglens lette Vinger begavede Zephyr. Man tænker sig ikke gierne om Vestenvindens milde Gud, at han „Orkanen lig, jager over Søen"... Digteren maa derimod vel have tænkt paa de Steder hos Homer, hvor Zephyros nævnes mere som en barsk og skadelig Guddom (den „brusende, stormende, buldrende Z"...) end som den milde, sommervarme Vestenvind (...), hvilken allerede Hesiodus ... henfører til de velgiørende Vinde. Med denne Forestilling ere vi ogsaa giennem alle nyere Digte blevne saa fortrolige, at vi ikke let eller gierne gaae over til den modsatte".

Side 90 Linje 41: ***Stavnen***] Bagstavnen, der paa Grækernes og Romernes Skibe var højere end det øvrige Skib.

Side 91 Linje 21: ***Cythere***] Kythera (nu: Cerigo) er en Ø syd for Peloponnes (Morea) ved Indgangen til det ægæiske Hav; var et Hovedsted for Kærlighedsgudindens Dyrkelse, og her havde hun et Alter.

Side 91 Linje 29: ***Luna***] det latinske Navn paa Maanegudinden.

Side 91 Linje 46: ***Saa maler hendes Sjæl sig yndig af***] om male af for afmale se Anm. til Side 20 Linje 6.

Side 92 Linje 35: ***Olymp***] Gudernes Bolig, Bjærg i Landskabet Thessalien i Nord-Grækenland.

Side 92 Linje 41: ***Thalia***] Muse for munter Poesi (Komedien).

Side 92 Linje 41: ***Melpomene***] Muse for alvorlig Poesi (Tragedien).

Side 92 Linje 42: ***Aglaja***] en af de tre Gratier, Yndens og Skønhedens Gudinder.

Side 92 Linje 42: ***Hebe***] Gudernes kvindelige Mundskænk, Ungdommens og den ungdommelige Skønheds Gudinde. [En overordentlig yndefuld Hebeskikkelse havde Thorvaldsen skabt i sin Hebestatue fra 1816.]

Side 92 Linje 43: ***Diana***] Apollos Tvillingsøster, Jagtens Gudinde, er den kyske, uberørte Jomfru (sml. P.-M.'s Digt „Venus").

Side 93 Linje 17: ***den hvide Spaadomsgud***] Apollo; han raadspurgtes paa hellige Steder (Orakler). Svarene (Orakelsvar), ofte paa Vers, hyppigst dunkle og tvetydige, gaves af Præstinder, der var inspirerede af Guden.

Side 93 Linje 24: *Verdens Kreds*] ɔ: Verden.

Side 93 Linje 26: *Styx*] Flod i Undervordenen, Dødsriget (sml. Anm. til Side 94 Linje 16).

Side 93 Linje 31: *Iris*] er Regnbuen, Gudernes, særlig Himmeldronningens Sendebud (Side 96 Linje 22), har gyldne Vinger og gyldentfarvede, brogede Klæder. — At Iris er Zephyrs Elskede, har P.-M. ikke kunnet læse sig til hos Hederich, men det siges i et Fragment af den græske Digter Alkaios (6te Aarh. f. Kr.). Skulde P.-M. have studeret de græske Lyrikere? (sml. Anm. til Side 127 Linje 22).

Side 93 Linje 40—41: *tændte Fakler*] med Fakler ledsagedes Bruden ved Nattens Frembrud til Brudgommens Hus.

Side 94 Linje 16: *Hades*] (græsk; latin: Pluto — Linje 20) Zeus' Broder, Underverdenens (Dødsrigets) Hersker. Hades bruges ogsaa (som her) om Underverdenen selv, der ogsaa kaldes Orcus (Side 144 Linje 42). Dødsriget tænktes liggende under Jorden. Nedgangen til det var gennem akumle Huler og Kløfter (Side 144 Linje 36). Det omgives og gennemstrømmes af Floder som Styx (Side 93 Linje 26), Lethe (Linje 28) og Acheron (Side 103 Linje 43) og bevogtes af den trehovede Hund Kerberos (Side 145 Linje 13). De døde færges over Floderne af Færgemanden Charon (Linje 18) og kommer da til Dødsgudens Hal. De døde fører i Underverdenen en trøstesløs og glædesløs Skyggetilværelse, der er en Afspejling af deres Liv paa Jorden. Kun ganske enkelte store Forbrydere pines i det mørke Tartarus (Side 112 Linje 40), og kun ganske enkelte af Gudernes Yndlinge fører et salligt Liv i Elysium. (Sml. P.-M.'s Digt „Adonis".)

Side 94 Linje 28: *Lethe*] Glemselsfloden, af hvis Vande de døde skulde drikke ved Ankomsten til Dødsriget for at glemme deres jordiske Tilværelse.

Side 96 Linje 9: *min Gudinde*] Diana: selv Mø er hun Møers Beskytterinde.

Side 97 Linje 23: *snellere*] hurtigere; ligesaa Side 170 Linje 27; dengang som nu kun et poetisk Ord.

Side 101 Linje 34: *en Gud mig siger*] ɔ: jeg anor.

Side 102 Linje 13: *ved Styx*] Eder ved Styx, de højeste Eder, der kunde sværges, var ubrydelige.

Side 103 Linje 19: *Ætheren*] Stoffet, som fylder Verdensrummet.

Side 103 Linje 43: *Acheron*] se Anm. til Side 94 Linje 16.

Side 105 Linje 36: *Hekate*] her ligesom Side 142 Linje 30 = Proserpina, Underverdenens Herskerinde, Hades's Hustru.

Side 105 Linje 38: *skære dine fagre Lokker af*] ɔ: lade dig dø; ifølge den romerske Digter Vergil († 19 f. Kr.) skar man en Lok af den døendes Haar og indviede derved denne til Dødsgudinden.

Side 106 Linje 33: *køl*] (laant fra tysk kühl) for kølig, sval er hyppigt hos P.-M., sml. dette Binds Side 124 Linje 35, Side 302 Linje 34, Side 304 Linje 35 o. fl. Ex. i de følg. Bind; var overhovedet ret alm. dengang, sml. Oehlenschläger 1814 („Helge"): „Det er saa kølt i den Aftentid | Og Bølgen mod Pælene skyller"; Aarestrup 1838 („En Morgenvandring"): „Jeg saae dig hvile Armen | Paa Gudens [ɔ: Statuens] Knæ fortrolig | Og, skjult af kjøle Skygger, | Med Taarer læse Brevet"; P.-M. bruger det ogsaa i Prosa, f. Ex. 1869 i „Ivar Lykkes Historie" (II 383): „Anmeldt under den beskedne Titel af Secretair Næve, fik han gjerne i Begyndelsen en temmelig køl Modtagelse."

Side 108 Linje 4: *kun stiger op af Havet*] blandt de mange Myter om Kærlighedsgudindens Fødsel var ogsaa den, at hun var født af Havets Skum, en Myte, der var et yndet Æmne for Oldtidens og den nyere Tids Kunstnere (ogsaa Thorvaldsen har i et Relief fra 1809 fremstillet Venus' Fødsel af Havet).

Side 108 Linje 8: ***Proserpina***] (latin; græsk: Persephone) er Underverdenens Dronning. Da hun som ung Pige plukkede Blomster paa en Eng sammen med sine Veninder, aabnede Jorden sig pludselig, og Underverdenens Gud Pluto jog frem paa sit Firspand og røvede hende. For den Fortvivlelse og det Raseri, der greb hendes Moder Ceres, er Ordene: „og strækker med Taarer sine Hænder imod Himlen" et meget mildt og afdæmpet Udtryk.

Side 108 Linje 11: ***Selene***] (græsk; latin: Luna) er Maanegudinden. Oldtiden satte ikke Svanen i Forbindelse med hende.

Side 108 Linje 17: ***Leicts Skytsgud***] hedder Hymen, fremstilles i Kunsten som en yndig Dreng med Vinger paa Ryggen og med Brudefaklen (Linje 22) og Brudesløret (Linje 22) i Hænderne.

Side 109 Linje 8: ***ved den forhadte Husbonds Side***] hos Apulejus: „Jeg har, Gud bedre det, faaet en Mand, som er ældre end min egen Fader, skaldet som et Græskar, svagere end det mindste Barn og tilmed saa nøieseende, at han sætter Laas og Slaa for Alt, hvad der er i Huset".

Side 109 Linje 11: ***En gammel Konges Sygevogterske***] hos Apulejus: „Min Mand er krumbøiet af Gigt, og ringe er den Glæde, jeg har af ham. Som oftest maa jeg sidde og gnide Gigtknuderne paa hans stenhaarde Fingre og spolere mine fine Hænder med gamle Klude og ildelugtende Plastre, saa jeg snarere ligner en Lægehaandlangerske end en kjærlig Hustru".

Side 109 Linje 19: ***Heros***] (græsk) „Halvgud" (Søn af en Gud og en jordisk Kvinde).

Side 109 Linje 21: ***Støvets Sønner***] Menneskene.

Side 109 Linje 38: ***Ate*** (græsk) Forblindelsen, Ophav til al Ulykke og ondt.

Side 110 Linje 2: ***Nemesis***] er Gudinde for Ligevægten i den sædelige Verden, Gengældelsens Gudinde, som straffer Overmod; fremstilles i Kunsten med et bevinget Hjul, Tøjle og Maalestok.

Side 110 Linje 11: ***krandser her en duftende Pocal***] i Oldtiden rakte man før Drikkelaget Gæsterne Kranse (af Myrther, Efeu eller Sølvpoppel), idet disse antoges at ophæve Vinens Virkninger.

Side 110 Linje 20: ***Olymperdrotten . . . Livets høie Fader***] Zeus.

Side 110 Linje 29: ***Ganymedes***] Zeus' Mundskænk.

Side 110 Linje 36: ***Chorets Fører***] Apollo.

Side 110 Linje 38: ***Lyren***] et 4- eller 7-strænget Musikinstrument.

Side 112 Linje 40: ***Tartarus***] de fordømtes Pinested i Underverdenen.

Side 113 Linje 35: ***denne Rest af den Ufødte***] Hensynet til det endnu ufødte Barn som Motiv til Drabet er ikke understreget hos Apulejus, men er P.-M.'s Tildigtning.

Side 113 Linje 43: ***Atropos***] den ene af de tre Pareer, Skæbnegudinder, hvis Navne og Virksomhed nævnes i den følgende Korsang (Side 114 Linje 7—39).

Side 114 Linje 3: ***Thanatos***] (græsk) „Døden".

Side 114 Linje 9: ***Titaner***] Sønner af Uranos (Side 127 Linje 22) og Gæa (Side 158 Linje 3), den tidligere, ældre Gudeslægt, der kæmpede med Zeus og de olympiske Guder om Verdensherredømmet, men overvandtes og nedstyrtedes til Tartarus. — At Skæbnegudinderne hviler paa deres Hoveder, er næppe nogen græsk-romersk Myte.

Side 114 Linje 21: ***Skjæbnens Vægtskaal***] hos Homer holder Zeus Skæbnens Vægtskaal, hvorpaa han afvejer Menneskenes Lod; Vægtskaalens Stigen betyder Held og Liv, dens Synken Ubeld og Død.

Side 114 Linje 44: ***Eumeniderne***] Betegnelse for Hævngudinderne (Furierne), der med Slanger paa Hovedet istedetfor Haar og Dolke eller Fakler i Hænderne forfølger Mordere og Menedere; opfattedes i den senere Oldtid som de ophøjede og ærværdige Udøverinder af Retfærdighed.

Side 117 Linje 6: ***Orcus***] Underverdenen.

Side 117 Linje 30: *for Tartarus Elysium*] ɔ: for Helved Himlen; Elysium er de saliges Opholdssted.

Side 118 Linje 22: *Furie*] ɔ: Utyske (egl. „Hævngudinde", se Anm. til Side 114 Linje 44).

Side 119 Linje 18: *hans Erindring*] nu: Erindring om ham. P.-M. bruger ofte Ejeform eller Ejendomsstedord, hvor Sproghrugen nu kræver Forholdsord; sml. i dette Bind f. Ex. Side 158 Linje 13: Jordens den huldе Erindring (= den huldе Erindring om Jorden); Side 173 Linje 26: Jordens Syn forsvinder alt (= Synet af Jorden); Side 194 Linje 18: Dit Minde (= Mindet om dig); Side 331 Linje 36: mere kjært end Synet af Olympen. | Er mig dit Syn (= Synet af digl, Side 451 Linje 28: „Hun mеente, at dets Syn dig vilde glæde (= Synet af det), o. fl. Steder i dette og de følg. Bind. Omvendt bruger P.-M. Forholdsordet *af*, hvor man nu bruger Ejeform (eller anden Konstruktion), sml. f. Ex. „Adam Homo", 9de Sang: „Da Rollen af en Taler el tilsteder, | At han i Uniform sig lader see"; „Luftskipperen og Atheisten": „En evig Tak, selv naar kun Støv er Skikkelsen | Af Deres Tjenerinde: Betty Michelsen". Begge Dele er i Overensstemmelse med ældre Sprogbrug, der var alm. i det 18de og endnu forekommer i Begyndelsen af det 19de Aarh.

Side 122 Linje 5: *Faun*] en kaad Skovgud med spidse Øren, Hale og Bukkefødder.

Side 122 Linje 10: *Solens Pile*] ɔ: Solstraalerne (sml. Anm. til Side 23 Linje 2).

Side 122 Linje 44: *Aurora*] (latin; græsk: Eos) Morgenrødens Gudinde (se P.-M.'s „Tithon"). Hendes Komme over Havet i en Muslingeskal har ingen Støtte i græsk-romersk Mytologi, men er fri Digtning.

Side 124 Linje 12: *en Guddom*] ifølge Apulejus Flodguden, der af Frygt for Amor ikke tør lade Psyche drukne.

Side 126 Linje 3: *Flora*] Blomsternes og Forsarets Gudinde.

Side 126 Linje 3: *vores*] paa P.-M.'s Tid ganske almindeligt i dannet Tale og alvorlig Stil; P.-M. bruger det ogsaa i Prosa, sml. „Ungdomskilden": „See her Eders Fader! Hans Liv er Eet med vores. Han sad ved Eders Vugge, og har baaret Eder paa sine Arme".

Side 126 Linje 25: *Nyx*] (græsk) „Natten"; hun er gammel, ti hun var til ved Verdens Begyndelse. — Efter Oldtidens Forestillinger var Fantasien ikke en Søn af Natten, men af Søvnen.

Side 126 Linje 41—43: *mine ældre Søstre ... de fjærne, ukjendte Brødre*] Natten har mange Børn; Skæbne- og Hævngudinderne nævnes undertiden som hendes Døtre, Søvnen og Døden er hendes Sønner.

Side 127 Linje 22: *Uranos*] (græsk) „Himmel", var den ældste Himmelgud, Fader til Titanerne (Anm. til Side 114 Linje 9), af hvilke Kronos (Side 155 Linje 3) stødte ham fra Magten, men maatte selv bukke under for Zeus. — Om Kærlighedsgudens Fødsel (han er den ældste og den yngste af alle Guder) var der mange Myter; at han var en Søn af Uranos og Aphrodite, har P.-M. ikke kunnet læse sig til hos Hederich, men det siges i et Fragment af den græske Digterinde Sappho (c. 600 f. Kr.). Skulde P.-M. have læst Sappho? (sml. Anm. til Side 93 Linje 31).

Side 127 Linje 27: *Tordengruden*] Zeus; Torden og Lynild er Ytringer af hans Magt og Vælde.

Side 128 Linje 25: *Anteros*] (græsk) „Genkærlighed"; hvad der fortælles om Grunden til Anteros' Tilblivelse, er fri Digtning.

Side 128 Linje 44: *Svimmel*] Svimmelhed; se Anm. til Side 54 Linje 40.

Side 129 Linje 16: *Oreader*] Bjærgnymfer (græsk Oros betyder „Bjærg").

Side 129 Linje 38: *Dryade*] Træets Nymfe (græsk Dryas betyder „Træ"). [Sml. P.-M.'s Digt „Dryaden".]

Side 132 Linje 3: *Til Indien den høie Bacchus*] efter Alexander den stores Tog til Indien (327 f. Kr.) opstod Myten om, at ogsaa Vinens Gud

Bacchus (latin; græsk: Dionysos) med stort Følge, deriblandt Pan, havde foretaget et Tog til Indien.

Side 132 Linje 10: *Ladon*] Flod i Landskabet Arkadien paa Peloponnes (Morea), hvor Pandyrkelsen oprindelig hørte hjemme. — Myten om Pans Forelskelse i Nymfen Syrinx, der fortælles hos den romerske Digter Ovid († 17 e. Kr.), findes ogsaa i P.-M.'s Digt „Dryaden".

Side 132 Linje 44: *sin Fader, Flodguden*] Floden Ladon.

Side 135 Linje 4: *Femte Scene—Sjette Scene*] det er i Behandlingen af Venusskikkelsen, saaledes som den fremtræder i disse to Scener, at P.-M. mest afviger fra sin Kilde. Molbech anstiller i sin Anmældelse Betragtninger derover. Efter at have gjort opmærksom paa, at den berømte franske Fabeldigter Lafontaine († 1695) ogsaa har behandlet Psyches Historie, skriver han om P.-M.'s Venus: „Det er hverken Lafontaines fortørnede og grusomme Skjønhedsgudinde, som af Ærgrelse over Psyches dejlige Skabning og hvide Hud begynder med at lade Furierne pidske hende til Blodet med Myrtheriis; og endnu mindre den af saaret Forfængelighed paa sin Søn forbittrede, mod Psyche af Vrede skummende Qvinde, som Apuleius afmaler med komiske, næsten holbergske Farver ... Her er Venus vel, som Gudinde, fortørnet, streng og ubøielig ved Sønnens Klager og Bønner, men hverken lav eller uværdig grusom. I et af hendes Svar til Amor synes endog al personlig Harm hos Venus at være borte; og hun taler mere som den, der kun fuldfører Skiebnens Dom, end som den krænkede Guddom. Men i den samme Skikkelse see vi dog ei Venus i den følgende Scene [den sjettei, hvor hun i sit straalende Pallads, paa Thronen og i Guddoms Majestæt, modtager den ulykkelige, dybt nedbøiede Psyche. Hendes Ord til denne klinge langt mere som Haan og qvindelig Spot, end som Yttring af en Gudindes Fortørnelse. Hendes Befaling, at Psyche skal vise sig uden Klædebon for hende — at Nympherne med Trang maae udføre den — og Maaden, hvorpaa hun priser sin Medbeilerindes Skiønhed: synes at høre til de Midler, hvorved hun, som forhen er sagt, vil ydmyge Alt, hvad der af Storhed kan boe i Psyches Barm; men det bliver os dog hverken tydeligt, hvad der er den sande Drivefieder hos Venus, eller om hendes sidst anførte Yttringer om Psyches Skjønhed enten ere alvorlige, eller ironiske ... Digteren synes ikke at have vundet Klarhed nok i Tankebilledet, hvorefter han vilde fremstille Venus i sit Drama. Denne Gudinde er her bleven til en vel ubetydelig Figur, der heller ikke mere fremtræder, og som der, hvor vi see hende, fattes meget af den Charakteerskikkelse, som baade Apuleius og Lafontaine have givet hende; — en Skikkelse, hvori man i det danske Drama ikke kan vente sig at finde Venus; men hvori man dog, især hos den franske Digter, ei kan andet end finde hans naive Fortælling om, hvorledes den lunefulde Gudinde, »passant d'une extrémité en un autre, à la manière des femmes [paa Kvinders Vis gaaende fra den ene Yderlighed til den anden]«, brister ud i Graad og med Kys og Omfavnelse modtager den ydmyge Psyche ved hendes Tilbagekomst fra Tartarus, ret fornøielig". — P.-M. gav for en Del Molbech Ret i disse Betragtninger; i et Brev (utrykt) af $^{10}/_{12}$ 1835 til ham (Orig. i Ny kgl. Saml. 2336, 4°) skriver han: „Som en Curiositet maa jeg dog fortælle Dem, at Deres Dom om Venus's Tilblivelse i Stykket ifølge et uklart Ideebillede, meget nøiagtig træffer ind med den Maade, hvorpaa jeg, vaklende mellem to Forestillinger, af begge frembragte en Skikkelse, der, just fordi den var en Forstands-Frugt og intet Phantasiebillede, intet klart Indtryk frembringer i Læserens Sjæl. Thi den Erfaring har jeg oftere gjort, at naar man, idet man lader en Person tale, har Sammes Billede med alle dets Træk og Miner &c. saa klart og levende i Tanken, at man kunde tegne det ned, hvis man var Maler, at man da frit kan nedskrive Ordene, og uden al Betænkning lade Personen sige, hvad der just i det Øieblik falder En ind; thi man tager næsten aldrig Feil. Hvorimod et uklart Billede føder Ord af sig, som al Kløgt og Eftertænken siden vanskelig kan corrigere og bringe i Harmoni med den oprindelige Forestilling. Dette troer jeg

virkelig, er en af den dramatiske Digtekunsts Hemmeligheder, som det dog er godt for Forfatteren, at Publicum ikke kjender".

Side 135 Linje 17: *Evighedens lyse Diadem*] d: Udødeligheden.

Side 136 Linje 34: *Sjette Scene*] det tilsvarende Sted hos Apulejus lyder saaledes: „Psyche indfinder sig foran Gudindens Slot, hvor hun møder en af Venus' Terner, hvis Navn var »dagligt Samliv«. Næppe havde denne seet hende, før hun udraabte:

»Endelig kommer du da til Erkjendelse, at du har en Herskerinde. Eller maaskee er du frøk nok til at lade, som du ikke vidste, hvor megen Ulejlighed vi have havt med at søge efter dig. Det er godt, at det er mig, som har mødt dig, saa skal du være sikker nok paa ikke at slippe fra os.«

Med disse Ord tog hun fat i hendes Haar og slæbte hende paa den Maade ind, skjøndt den stakkels Psyche slet ingen Modstand gjorde.

Sansnart Venus saae hende, opløftede hun en haanende Skoggerlatter og tiltalte hende med drillende Spot.

»Saa endelig værdiger du din Svigermoder et Besøg! Eller maaskee er det din Mand, du vil see til, som endnu ligger syg efter det Saar, du har tilføiet ham. Vær ganske rolig! Du skal nok faa den Modtagelse, som en saa kjærlig Svigerdatter fortjener. — Hvor ere mine Terner Sorg og Smerte.«

Disse to bleve kaldte ind og fik Psyche under deres Behandling. Lydige mod deres Herskerinde pinte og plagede de den stakkels Pige paa alle optænkelige Maader, og gave hende derpaa tilbage til Gudinden, som atter opløftede en Skoggerlatter og sagde:

»Nu skal jeg formodentlig vækkes til Medlidenhed ved at see paa hendes trinde Skikkelse, som giver mig Haab om snart at skulle kaldes Bedstemoder. Det er en sand Lykke i sin bedste Alder at opnaa den Værdighed, og at høre en Slavindes Søn kaldes Ens Barnebarn. Men det er dog da egentlig ingen Fare for. Den Forbindelse, min Søn har indgaaet under sin Stand, ude paa et Landsted, uden Vidner og uden Faderens Vidende, kan aldrig faa Lovskraft, og den Søn vil ingen Fader have; hvis vi ellers overhovedet lader dig leve, til du har født.«

Med disse Ord farer hun i Psyche, river hendes Klæder i Stykker, rusker hende i Haaret, til hendes Hoved bliver ganske fortumlet, blander nogle Bunker Hvede, Byg, Hirse, Valmuefrø, Ærter, Linser, Bønner til een stor Dynge, og siger til hende:

»Naar man ikke seer bedre ud end du, maa det vel være ved Flid og Huslighed, man vinder sine Elskere. Lad os da prøve hvad du duer til. Sorteer mig dette Korn, saa hver Art kommer til at ligge for sig selv; men du maa have Arbeidet færdigt inden Aften.«

Efter at have udstedt denne Befaling gik Venus bort for at være tilstede ved en Bryllupsfest, medens Psyche, der blev ene tilbage, lagde Hænderne i Skjødet, stum af Forfærdelse over en saadan Opgave, der var umulig at udføre".

Side 136 Linje 37: *med udslagne Haar*] Tegn paa Bøn og Underkastelse.

Side 141 Linje 1: *Fjerde Act*] som det vil ses ved Sammenligning med Referatet af Apulejus (ovf. Side 506), er Fjerde Act ligesom Femte Act frit behandlet af P.-M.

Side 144 Linje 27: *Narcissus*] en Blomsterslægt, hvortil hører Paaske- og Pinseliljen. Myten om Narcissus fortælles hos Ovid: han var en skøn Yngling, som, fordi han forsmaaede Nymfen Echos Kjærlighed, af Venus straffedes med at blive fortæret af Længsel efter sit eget Spejlbillede i en Kilde; hvor han døde, fremspirede Blomsten Narcissus.

Side 144 Linje 36 — Side 145 Linje 32] hvad Hermes her siger til Psyche, er en temmelig tro Gengivelse af, hvad det høje Taarn hos Apulejus siger til hende.

Side 144 Linje 39: *Charon*] de dødes Færgemand (sml. Anm. til Side 94

Linje 16); **Mynterne** (Linje 41) skal være hans Færgeløn: de døde fik en Mynt med i Graven for at kunne betale ham, da han ellers ikke færgede dem over til Dødsriget (Psyche faar to Mynter med, da hun jo skal tilbage igen).

Side 145 Linje 9: ***Dødens Vogter***] den Linje 13 nævnte Hund Cerberus (sml. Anm. til Side 94 Linje 16).

Side 147 Linje 43: ***Psyches fagre Billed***] „Man vil udentvivl", siger Molbech i sin Anmældelse, „gienkalde sig en lignende Fiction, der forekommer i Øhlenschlægers mythologiske Epos „Nordens Guder"; hvor Skirner uformærkt øser Freirs Billed af Vandet, som Guden speiler sig i, og siden heider det af sit Guldhorn ud i Gerdas Vaskekar, hvor Synet vækker Jættepigens Elskov"; men han tilføjer, „at Fortællingen om Gerdas Elskov ikke har givet den nærmeste Oprindelse til Hr. Müllers Fiction om Psyches fastholdte Billed; da Digteren, den Tid han skrev sit Drama, endnu ikke kiendte Øhlenschlægers Sang om Gerda i „Nordens Guder"."

Side 149 Linje 4: ***Aphrodite***] det græske Navn paa Venus.

Side 149 Linje 21: ***Dagens Konge***] Solen. — Solguden kører hver Dag paa sin gyldne Vogn, der trækkes af fire snehvide, lysende Heste, op paa Himmelhvælvingen og synker om Aftenen efter at have fuldendt det dristige Løb mod Vest ned i Occanets Bølger.

Side 150 Linje 6: ***Baaden***] Grækerne og Romerne tænkte sig ikke Natten sejlende i en Baad.

Side 150 Linje 22: ***Hyrden***] Endymion; var en ung skøn Jæger, hvem Maanegudinden (Luna) forelskede sig i en Nat, da hun saa ham ligge sovende i Skoven, og paa hendes Bøn skænkede Zeus ham Udødelighed i Form af en evig Søvn, i hvilken han vedbliver at nyde Gudindens Kærlighed. (Sml. P.-M's Digt „Venus").

Side 151 Linje 8 — Side 152 Linje 3] Amors Drøm om Perlen er fri Digtning.

Side 151 Linje 23: ***Themis***] (græsk) Uranos' Datter, de evige Verdenslove Gudinde. — Det var spaaet, at der skulde fødes Zeus en Søn, der var mægtigere end Faderen.

Side 151 Linje 30: ***Juno***] (latin; græsk: Hera) Himmeldronningen, Zeus' Hustru.

Side 151 Linje 32: ***Mars***] (latin; græsk: Ares) Krigsguden.

Side 151 Linje 32: ***Minerva***] (latin; græsk: Pallas Athene) Visdomsgudinden.

Side 152 Linje 44—45: ***min Mødres Bolig***] Nattens og Dødens Riger grænser op til hinanden.

Side 155 Linje 2: ***Kronos***] en af Titanerne, Zeus' Fader (se Anm. til Side 127 Linje 22), af P.-M. her opfattet = Tiden.

Side 155 Linje 13: ***Tantalus***] en lille-asiatisk Konge, som, til Straf for sine Forbrydelser, i Underverdenen stod i Vand til Hal-en, under et Træ fuldt af de skønneste Frugter, uden nogensinde at kunne stille sin Tørst eller Sult.

Side 155 Linje 14: ***Ixion***] en thessalisk Konge, der til Straf for, at han havde villet voldtage Juno, i Underverdenen laa bundet til et Hjul, som ustandseligt hvirvledes rundt.

Side 155 Linje 14: ***Sisyphus***] Konge i Korinth (paa Peloponnes), maatte til Straf for, at han havde villet bedrage Zeus, i Underverdenen uafladeligt vælte en uhyre Sten op ad et stejlt Bjærg, hvorfra den bestandigt rullede ned igen.

Side 155 Linje 14: ***Danaïder***] Døtre af Kong Danaos i Byen Argos (Peloponnes), havde dræbt deres Ægtemænd og dømtes i Underverdenen til uophørligt at øse Vand i et bundløst Kar.

Side 155 Linje 39: ***Titanens***] Kronos'.

Side 156 Linje 25: ***Apollos Yndling***] ɔ: Digteren.

Side 156 Linje 26: ***Minervas Præst***] ɔ: Videnskabsmanden.

Side 156 Linje 29: *Krandsen*] Sejrskransen, Sejren.
Side 156 Linje 37: *en Datter*] hos Apulejus: en Søn, „Elskovsglæde".
Side 158 Linje 3: *Gæa*] (græsk) „Jorden".
Side 160 Linje 37: *Orpheus' Lyra*] Stjærnebilledet Lyren paa den nordlige Himmel. Orpheus var en af den græske Sagnverdens navnkundigste Sangere, der ved sit Spil paa Lyren formaaede at tæmme Skovens vilde Dyr. Da hans Hustru døde, rørte han ved Lyrens Toner endog Dødsgudindens Hjærte.
Side 160 Linje 44: *Kastor og Pollux*] Stjærnebilledet Tvillingerne, et af de 12 Tegn i Dyrekresen. Kastor og Pollux var Tvillingsønner af Zeus, hvorfor de kaldtes Dioskurer (Dios er Ejeform af Zeus).
Side 161 Linje 3: *Arion*] var en af den græske Sagnverdens berømteste Citherspillere; efter hans Cithar fik i den senere Oldtid et Stjærnebillede Navn.
Side 161 Linje 6: *Kalisto*] Stjærnebilledet Den store Bjørn paa den nordlige Himmel. Kallisto var en Nymfe i Jagtgudinden Dianas Følge; da hun ved Zeus havde undfanget en Søn, blev hun af Juno forvandlet til en Bjørn, som saadan skudt af Diana og under Navnet Arktos (Bjørnen) optaget blandt Stjærnerne.
Side 161 Linje 7: *den straalende Søn*] Stjærnebilledet Arktophylax (o: „Bjørnevogteren") paa den nordlige Himmel i Nærheden af „Den store Bjørn".
Side 161 Linje 18: *Ariadnes Krands*] Stjærnebilledet „Den nordlige Krone" paa den nordlige Himmel i Nærheden af Arktophylax. Ariadne er Vinguden Bacchus' Hustru: ved deres Bryllup slyngede Guden hendes Brudekrans mod Himlen, hvor den blev til et Stjærnebillede.
Side 161 Linje 24: *Kassiopea*] Stjærnebilledet Kassiopeja i Mælkevejen paa den nordlige Himmel.
Side 161 Linje 28: *Orion*] et af de pragtfuldeste Stjærnebilleder paa den sydlige Himmel. Orion var en Jæger, der elskedes af Morgenrødens Gudinde Aurora, men dræbtes af den skinsyge Diana.
Side 161 Linje 40: *Urania*] Astronomiens Muse, her vel blot = Himlen (Ordet betyder „den himmelske").
Side 161 Linje 41: *Sphærernes Sang*] det græske Ord Sphære betyder „Kugle, Klode, Himmelkugle" og bruges ogsaa om det Element, som omgiver de enkelte Himmellegemer, i hvilket og med hvilket de bevæger sig. Den berømte græske Videnskabsmand Pythagoras (6te Aarh. f. Kr.) antog, at Himmellegemerne i deres Bevægelse frembragte en virkelig, himmelsk Musik, der ganske vist var uhørlig for det menneskelige Øre; heraf Udtrykkene Sphærernes Harmoni og Sphærernes Sang.
Side 162 Linje 37: *Horærne*] er Gudinder for Aarstiderne; de aabner og lukker Himlens Skyporte, og de er Solgudens Tjenerinder, der spænder Hestene for hans Vogn; de optræder ogsaa sammen med Apollo og Museme, hvis Sange de ledsager med yndefuld Dans.
Side 163 Linje 8: *Zoner*] Himmelegne.
Side 164 Linje 14: *Phantasia*] (latin) „Fantasien.

LUCIFERS FALD

Affattelsestid ukendt; **udkom** i December 1834 (i H. P. Holsts „Nytaarsgave for danske Digtere" I 1835), trykt 2den Gang 1838 (i „Poesier" II), 3dje 1859 og 4de 1870 (begge i „Ungdomsskrifter" II), 5te i 1879 (i „Poetiske